

ASISTENȚA SOCIALĂ ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII***Maria BULGARU****Catedra Asistență Socială*

Some aspects of the impact of globalization processes on the development of social work were analyzed in this article. The author mentions that fundamental changes and social problems, intensified or generated by the globalization, submit new requirements for the training of social workers. Based on the local realities, of their own country, they should be able to activate in an interdependent world, that generate the necessity of the revising of social work knowledge and practices through the international events and perspectives. This condition revived in the recent decades the interest in international social work, a complex and multidimensional concept. A significant role in the formation of the required skills, needed to face global challenges as well as the development of social work at the international dimensions, belongs to higher education, it being under the sign of establishing of a common European area in accordance with the objectives of the Bologna process. In this context, the author elucidates the role of "Global Standards for the Education and Training of the Social profession" (Adelaide 2004) in the promotion of social work as a profession with an international dimension. The author also highlights the special potential of international projects (Tempus, etc.) in the development and internationalization of social work, referring to the beneficial impact of these projects on the development of the Social Work specialty at the Moldova State University.

De-a lungul istoriei, asistența socială a cunoscut o dezvoltare anevoioasă: de la activitățile simpliste de acordare a ajutorului bazat pe compasiune la activitățile specializate de intervenție, dezvoltate de profesioniști pregătiți în instituțiile de învățământ superior, în scopul înlăturării disfuncționalităților apărute în relația individ-mediul social. În literatura de specialitate există o întreagă varietate de definiții ale asistenței sociale, dar misiunea ei a rămas să fie cea de a contribui la incluziunea socială a grupurilor, comunităților aflate în dificultate sau situație de risc, la restabilirea capacității de adaptare la condițiile de viață, de funcționare socială normală a acestora, având ca finalitate crearea bunăstării lor prin mobilizarea resurselor umane, materiale și instituționale existente în societatea respectivă.

Ca profesie, asistența socială totdeauna a fost axată pe practicile locale în domeniu, a fost apropiată de ceea ce noi numim postmodernism, sau, mai bine spus, prin cuvintele lui Zygmunt Bauman, o presimțire a postmodernismului, prin faptul că ea totdeauna a recunoscut necesitatea luării în considerare a particularităților individuale ale beneficiarilor și comunităților în care aceștia se află. Instruirea asistenților sociali, prin spiritul său, a fost de asemenea postmodernistă. Astfel, ei au avut o atitudine sceptică, într-o anumită măsură, față de teoriile generale, acordând o atenție deosebită componentelor emoționale și considerând informația drept fundament al activității profesionale. Expresiile de tipul „analiza discursului” erau cunoscute asistenților sociali cu mult înainte de a intra în modă în cercurile academice, ei permanent având de a face cu interpretarea părerilor, spuselor clienților, de asemenea și a textelor diferitelor documente oficiale și neoficiale [1].

Focusarea asistenței sociale pe relațiile dintre indivizi, familii, grupuri sau comunități și mediul lor subliniază natura locală a intervenției și importanța dezvoltării serviciilor și practicilor care corespund unui anumit context social, politic, economic și cultural. În alți termeni, nevoile locale par a cere răspunsuri locale, încadrate în legislația națională, de la oameni care împărtășesc cultura indigenă sau a grupurilor minoritare dintr-o anumită societate. Fără a contesta acest adevăr, este totuși necesar să menționăm că, pe parcursul evoluției sale, asistența socială totdeauna a fost influențată, pe lângă factorii interni, și de o serie de factori externi, tinzând să se adapteze la noile schimbări, la noile realități sociale. Sistemele de asistență socială din întreaga lume funcționează la etapa actuală în condițiile desfășurării intense a proceselor de globalizare, caracterizate de schimbări fundamentale în producție, economie, diviziunea pieței de muncă, tehnologiile informaționale de comunicație, sistemele de transport, de răspândirea și creșterea rolului în luarea deciziilor al corporațiilor transnaționale, care nu intră sub incidența controlului statelor naționale sau al organismelor internaționale, de liberalizarea sistemelor internaționale de finanțare etc. și, totodată, de creșterea semnificativă a interdependenței popoarelor, oriunde acestea ar fi localizate. După cum susține **Karen Lyons** [2], globalizarea este o realitate ce influențează toate societățile și domeniile din cadrul acestora, inclusiv sistemele de bunăstare și practicile asistenților sociali. În aceste condiții, asistenții sociali se cer a fi pregătiți reieșind din cerințele

locale, ale comunității, țării proprii, pentru a putea activa într-o lume interdependentă, care, incontestabil, generează necesitatea ca ei să-și revadă cunoștințele și practicile prin prisma evenimentelor și perspectivelor internaționale. Interdependența globală actuală a creat deopotrivă noi arii de responsabilitate și oportunități internaționale pentru asistența socială [3].

Relevanța proceselor de globalizare pentru asistența socială se conturează sub mai multe aspecte, printre care pot fi numite: schimbările produse în sistemele de bunăstare colectivă și individuală; modul în care schimbările în politică afectează asistența socială; schimbările în sistemul educațional de pregătire a asistenților sociali pentru a activa în noile condiții etc.

Referindu-ne la primul aspect, menționăm că globalizarea este un proces contradictoriu, cu multiple implicații pentru prosperarea economică a țărilor, creșterea posibilităților de angajare la nivel local, pentru bunăstarea indivizilor și familiilor etc., dar în același timp ea este și un generator de multiple riscuri prin adâncirea inegalității, polarizării societăților și indivizilor din interiorul acestora etc. Or, globalizarea are un impact diferit pentru viețile oamenilor de pe întreg globul, iar efectele ei negative împing la periferia societății, în grupuri marginalizate și excluse, mase mari de indivizi, care devin în primul rând beneficiari ai asistenței sociale, ai sistemelor de protecție socială.

În literatura de specialitate există mai multe investigații privind legăturile dintre efectele globalizării și întreținerea sau dezvoltarea sistemelor de protecție socială, fără de care crearea bunăstării colective este de neînchipuit. **G.Teep**, de exemplu, referindu-se la efectele negative ale globalizării, a văzut în acestea un factor de declin al „proiectelor de bunăstare” [4]. Triumful ideologiei liberale și al economiei de piață a fost apreciat de mai mulți economiști, politicieni etc. ca fiind în detrimentul sistemelor de protecție socială. Astfel, **R.Mishra** a sugerat ideea că în țări precum Australia, Canada, Noua Zeelandă și Marea Britanie „globalizarea și tendințele puternice liberale în elaborarea politicilor s-au unit să erodeze cetățenia socială... un angajament făcut mai devreme la un minim de drept social” [5]. În opinia autorilor **I.Harris** și **Y.C.Chou**, „economia mondială și în viitor va continua să acționeze ca o constrângere majoră a dezvoltării bunăstării sociale” [6].

Riscurile generate de globalizare (polarizarea socială, degradarea ecologică, accidentele nucleare, încălzirea globală etc.) i-a făcut pe unii autori să pună în discuție conceptul de „Societate a riscului” (Beck U. *Risk Society*, Sage Londra, 1992), caracterizată de o multiplicare și diversificare, în societatea contemporană, a nevoilor ce pot avea o dimensiune universală/mondială și care cer un răspuns instituțional din partea statelor la nivel global, prin reformarea politicilor sociale. După cum consideră **Z.Irving** și **M.Payne**, îngrijorarea ce ține de globalizare, în special datorită accentuării inegalităților între țări, stă la baza dezbaterilor publice privind răspunsurile politice la globalizare și răspunsurile profesionale la consecințele acestora pentru sistemele de protecție socială [7].

Cercetând modul în care schimbările din politică afectează asistența socială, putem spune că procesele de globalizare scot în evidență faptul că asistența socială, chiar dacă nu este parte la vreo platformă politică, totuși este dependentă mai mult sau mai puțin de conținutul/orientările acestora. Deja în sec. al XIX-lea dezvoltarea teoriei și practicii ajutorului social a fost puternic influențată de doctrina liberală, prin care se promova concepția „dreptului natural”, cu care este înzestrată fiecare persoană de la naștere, inclusiv cu dreptul la ajutor din partea societății în caz de boală, nevoie etc. Această doctrină a servit drept fundament al extinderii activităților filantropice în perioada când suportul celor nevoiași nu devenise încă o funcție a statului. Mai târziu, doctrina liberală și-a adus contribuția la apariția ideologiei „statului bunăstării”, care a constituit un imbold semnificativ în dezvoltarea instituției asistenței sociale. Criza economică ce a început în anii '70 prin creșterea bruscă a prețului la petrol pe piața mondială, dar având ca factori generatori și productivitatea scăzută, cererile salariale „excesive”, „supraîncărcarea fiscală”, șomajul în creștere, a încheiat perioada „de aur” a statului bunăstării. Ea a fost urmată de o perioadă a „crizei” statului bunăstării (1975-1980), care a generat critici vehemente însoțite de schimbări în opinia față de principiile politicilor sociale ale bunăstării și de lansarea programelor de ieșire din criză (1980-1990). Alegerile din Marea Britanie și din SUA de la începutul anilor '80 au adus la putere două personalități de dreapta – R.Reagan și M.Thatcher – care și-au legat numele de *politicile sociale rezidualiste*, axate pe o platformă neoconservatoare a statului minimal al bunăstării, aceasta însemnând de fapt restrângerea „statului bunăstării”. Or, prin programul neoconservator, sau cel al „noii drepte”, se propunea o reducere esențială a beneficiilor sociale universale până la înlocuirea lor totală cu asistența socială pentru cei mai săraci pe baza testării mijloacelor, și aceasta la un nivel care să-i stimuleze să facă eforturi proprii, evitându-se generarea unei situații de dependență și de demotivare. Statul

urmează a avea o implicare focalizată în ceea ce privește serviciile sociale: sprijinirea doar a segmentului de populație care nu poate singur să-și asigure un nivel suficient de bunăstare (copiii orfani, bătrânii, handicapații etc.). Statul se retrage tot mai mult din funcția de furnizor al serviciilor sociale, această funcție urmând să fie preluată de către organizații economice de tip profit, de organizații non-guvernamentale (non-profit) voluntare, de organizații de caritate și, în mod special, de către *familie și comunitate*.

Cele relatate conduc la ideea că resursele de care dispun asistenții sociali depind nu doar de situația economică generală, dar, de asemenea, și de principiile ideologice și politice de distribuire a mijloacelor pe care le deține societatea. Din această perspectivă, situația din ultimele decenii a devenit destul de nefavorabilă: are loc o reducere semnificativă a defalcărilor pentru programele sociale, inclusiv pentru asistența socială. Totodată, menționăm că, în pofida faptului că și la etapa actuală, influențată puternic de ideologia „noii drepte”, se aduc critici la adresa serviciilor de asistență socială, acestea fiind considerate ineficiente și împovărătoare pentru economia de piață. Nici unul din statele civilizate, din politicienii oficiali – atât din Vest, cât și din Est – nu se pronunță pentru desființarea instituției asistenței sociale. Asistența socială rămâne a fi o trăsătură definitorie a societăților contemporane, marcate de apariția, pe fonul proceselor de globalizare, a multiplelor probleme sociale noi, de regulă, din ce în ce mai complicate, asistentul social fiind implicat actualmente în soluționarea problemelor din diferite domenii și la diferite niveluri: local, regional și internațional.

Concomitent cu mutațiile colosale și în contextul problemelor sociale, intensificate sau generate de procesele de globalizare, în ultimele decenii s-a renăscut interesul față de **asistența socială internațională**, un concept complex și multidimensional, ce cuprinde, după spusele lui **Lynne Healy**, *probleme sociale globale, analize comparative, practici internaționale, asistență internațională publică și privată, relații interguvernamentale de specialitate, standarde și viziuni globale* etc.

Printre **problemele globale cele mai relevante pentru dezvoltarea perspectivelor internaționale în asistența socială** se înscriu: sărăcia, inegalitatea socială și economică, diferențierile extrem de mari între cei bogați și cei săraci, atât în interiorul țărilor, cât și între ele, dezastrele naturale și cele „cauzate de om”, procesele migratorii, discriminările de sex, rasă, etnie, clasă și religie etc., „îmbătrânirea populației”, creșterea numărului de ființe umane traficate, proporțiile în creștere a pornografiei infantile și a exploatării muncii copilului, exploatării sexual-comerciale a copilului, creșterea traficului de droguri și a numărului de persoane dependente, extinderea bolilor cu dimensiuni globale (HIV/ SIDA), care au condus la multiplicarea grupurilor de indivizi marginalizați, aducând în arealul asistenței sociale noi victime, noi categorii de beneficiari. Problemele enumerate *supra*, pot fi completate, desigur, și cu altele, toate intensificând necesitatea colaborării, integrării specialiștilor din domeniul asistenței sociale sub cele mai diverse aspecte și contribuind în felul acesta la dezvoltarea unei viziuni globale/internaționale asupra asistenței sociale.

Schimbările generate de procesele de globalizare impun, în același timp, necesitatea creșterii cunoștințelor asistenților sociali despre impactul acestor schimbări asupra vieții oamenilor, despre practicile asistențiale internaționale, despre strategiile inovatoare de soluționare a problemelor sociale existente și de prevenire a apariției altora noi etc., precum și a capacității de a le utiliza în condiții socioculturale concrete.

Un rol semnificativ în formarea competențelor necesare pentru a face față provocărilor globale, precum și în dezvoltarea dimensiunilor internaționale ale asistenței sociale aparține învățământului/educației de asistență socială. Există diferite programe de asistență socială orientate spre pregătirea studenților pentru a activa în noile condiții ale globalizării. **L.Healy**, de exemplu, a identificat în SUA patru modele de curricula la asistența socială internațională, acestea variind de la abordarea „conceptelor minime esențiale”, prin care toți studenții sunt inițiați cu aspectele internaționale în cadrul unuia sau câtorva module, până la alegerea de către un grup de studenți a unui curs opțional de o „abordare comprehensivă”, prin care se urmărește internaționalizarea curriculei în întregime cu intenția de a concentra grupul respectiv pe dimensiunea internațională a asistenței sociale [8].

R.J. Estes, la rândul său, propune trei variante ale concepției programei de învățământ după gradul ei de internaționalizare sau, mai exact, după obiectivele de utilizare a contextelor internaționale și multiculturale. Este vorba despre: 1) *abordarea selectivă*, care prevede focusarea pe contextul unei țări, luând în considerare particularitățile multiculturale ale populației ei; 2) *abordarea specializată*, care presupune studierea mai aprofundată a contextelor internaționale ale inegalității, politicii sociale comparate și dezvoltării sociale internaționale în cadrul unei posibile specializări și practici de teren în alte țări; 3) *abordarea integrată*, care semnifică în realitate o concentrare totală pe însușirea asistenței sociale internaționale, în cadrul căreia studenții

sunt orientați din start spre desfășurarea activității profesionale în agenții internaționale din țară sau de peste hotare [9].

Este cert că doar o parte mică din studenții care vor studia asistența socială după asemenea programe pot avea șansa de a realiza stagiul de practică peste hotarele țării de baștină sau să lucreze în alte țări. Iată de ce pentru majoritatea studenților (în special, din țările în curs de dezvoltare, inclusiv din Republica Moldova), cele mai reale rămân a fi primele două tipuri de programe de studiere a dimensiunilor internaționale ale asistenței sociale. Oricum, actualmente se simte nevoia ca toți asistenții sociali să posede cunoștințe despre dialectica local-global a proceselor de globalizare, despre politicile de asigurare a bunăstării și relațiile interculturale. Cu atât mai mult că asistența socială, chiar dacă este o activitate locală, nu este totuși lipsită de tendințele crescânde ale mobilității profesionale: fie că asistenții sociali sunt invitați la lucru în diferite organizații, fie că din propria dorință pleacă peste hotare unde condițiile de angajare (salariul etc.) sunt mai atractive sau fie că merg în țara gazdă pentru că au rude, iar ulterior se încadrează în câmpul muncii etc. Toate acestea cer, desigur, o pregătire similară, în corespundere cu anumite standarde comune, care ar permite recunoașterea calificărilor de la o țară la alta [10].

În alți termeni, numărul tot mai mare de asistenți sociali locali care pot fi atrași în activități ce depășesc cadrul național accentuează o dată în plus necesitatea revizuirii programelor curriculare de formare a profesioniștilor în asistența socială. Ținând cont de schimbările sociale din ultimele decenii ce au generat noi probleme sociale, curricula universitară se cere a fi completată cu un șir de discipline de specialitate noi, cum ar fi: asistența socială internațională (care ar oferi cunoștințe suficiente despre diferențele culturale ale grupurilor etnice, despre potențialii beneficiari ai asistenței sociale și specificul lucrului în condițiile globalizării sub cele mai diverse aspecte), responsabilitatea socială corporatistă, asistența socială rurală, trafic de ființe umane, gerontologie socială, managementul de caz, inteligența emoțională în asistența socială etc. Pregătirea asistenților sociali trebuie să fie axată, de asemenea, și pe formarea capacităților de cercetare socială, de prognozare a evoluției proceselor economice, politice și sociale, ceea ce va permite să fie elaborate măsuri de prevenire a multor fenomene negative, urmate și de apariția unor noi categorii de beneficiari ai sistemului de asistență socială. Modernizarea învățământului universitar va permite absolvenților de asistență socială să se adapteze eficient transformărilor locale și globale, contextelor profesionale solicitate de beneficiarii sistemelor de asistență socială [11].

În contextul cerințelor de modernizare a învățământului, în ultimele două decenii se vorbește tot mai mult despre construirea unui Spațiu European comun în Învățământul Superior (SEIS), având la bază obiectivele Procesului de la Bologna. Inima constituirii SEIS este asigurarea calității pregătirii specialiștilor. Aceasta presupune o reformă esențială a curriculei universitare din perspectiva reorientării finalităților educaționale, care trebuie să vină în întâmpinarea complexelor și multiplelor transformări social-economice. În alți termeni, pregătirea studentului trebuie proiectată printr-un demers didactic orientat preponderent spre dobândirea de competențe funcționale, de capacități și atitudini care sporesc posibilitățile de implicare și participare a tinerilor la soluționarea problemelor cu care se confruntă astăzi societatea. Învățământul universitar de calitate înseamnă integrarea a trei componente fundamentale – cercetare, educație, inovație – prin care să se contribuie la consolidarea unei societăți europene competitive, bazată pe cunoaștere.

Asigurarea calității prevede, desigur, un set comun de standarde și norme orientative europene față de competențele profesionale ale viitorilor specialiști, dezvoltarea unui cadru național de calificări acordat cu cel european etc. Standardizarea nu înseamnă însă lichidarea/limitarea autonomiei universităților în elaborarea planurilor și a programelor de învățământ. Standardizarea presupune o echilibrare și, în consecință, obținerea unui rezultat adecvat cerințelor actuale și tendințelor dezvoltării social-economice a mediului intern, precum și condițiilor integrării viitorilor specialiști pe plan extern.

Europenizarea se impune pe larg și în asistență socială. Dezvoltarea asistenței sociale în cadrul formării spațiului educațional european/global presupune armonizarea standardelor și abordărilor științifice în activitatea didactică, elaborarea cerințelor comune față de specializările asistenților sociali, conținutul și volumul practicii de specialitate, introducerea în procesul de instruire a tehnologiilor înaintate, dezvoltarea învățământului continuu, la distanță etc. O etapă importantă în promovarea asistenței sociale ca profesie cu dimensiuni internaționale, capabilă să răspundă provocărilor globalizării, ține de elaborarea „**Standardelor globale pentru educația și formarea profesiei de asistent social**” (Global Standards for the Education and Training of the Social Work Profession), adoptate la Congresul comun al IFSW și IASSW din 2004 (octombrie, Adelaide).

Ideea urmărită de „*Standardele globale...*” a fost să creeze un document care ar reflecta anumite universalii/generalități privind problemele-cheie, inclusiv rolul și scopul asistenței sociale, și să-l propună în calitate de îndrumar în elaborarea standardelor educaționale naționale de pregătire a asistenților sociali. Printre obiectivele de bază ale activităților preconizate în vederea dezvoltării dimensiunilor internaționale ale asistenței sociale au fost evidențiate următoarele:

- să atenționeze asupra faptului în ce mod globalizarea influențează domeniul educației și practicii asistenței sociale;
- să apere „consumatorii”, „clienții” sau „utilizatorii” de servicii ale slujbelor sociale;
- să contribuie la stabilirea contactelor între universități la nivel global;
- să contribuie la mobilitatea lucrătorilor sociali dintr-o țară în alta;
- să identifice deosebiri dintre lucrătorii sociali și lucrătorii nesociali;
- să compare (contrapună) standardele naționale și cele internaționale;
- să contribuie la introducerea parteneriatelor și programelor de schimb internațional al studenților și profesorilor etc. [12].

Desigur, nu toate obiectivele desemnate sunt clare și posibil de realizat. Un șir de întrebări apar, de exemplu, cu referire la termenii „lucrători sociali” și „lucrători nesociali”, „asistent social” și „lucrător social”; tot mai vădită se face tendința de a lărgi sensul conceptului de asistență socială, prin care, desigur, se pierde identitatea acestei profesii. Astfel, unii autori propun să fie folosit termenul „profesii sociale” în loc de „asistență socială”, sau „servicii sociale” în loc de „servicii de asistență socială”, considerând că primii termeni („profesii sociale”, „servicii sociale”) permit o înțelegere mai largă a ceea ce constituie „asistență socială” și sunt mai potriviți atunci când se discută asistența socială în context comparativ sau internațional. De asemenea, ei menționează că asistenții sociali implicați în rețelele europene au devenit conștienți de lărgirea sferei de răspândire a genurilor de ocupații cu diferite titluri și calificări din diferite țări, care întreprind activități asemănătoare în spațiul social [13].

Chiar dacă conținutul asistenței sociale se completează cu noi activități, ținând cont de apariția noilor probleme sociale, noilor categorii de beneficiari, noi nu putem, totuși, înlocui termenii „asistență socială”, „servicii de asistență socială” cu cei de „profesii sociale”, „servicii sociale”. Ultimii termeni într-adevăr au un conținut mult mai amplu și pot include și profesiile, serviciile din sfera de deservire socială, care au, desigur, alte misiuni decât cea a asistenței sociale. Dacă ținem cont de esența conceptului „social”, atunci putem atribui la categoria serviciilor sociale orice serviciu dezvoltat în folosul membrilor societății (învățământul, cultura, sănătatea etc.). Or, serviciile sociale pot fi abordate în sens larg și în sens restrâns. În sens larg, acestea cuprind, pe lângă serviciile din domeniul educațional, cultural, juridic, al sănătății etc., și sistemul serviciilor de asistență socială. În sens restrâns, serviciile sociale sunt abordate ca formă a asistenței sociale, adică ca o totalitate de activități desfășurate de instituțiile statale și de ONG-uri în scopul prevenirii, minimalizării sau înlăturării consecințelor negative ale riscurilor sociale, care afectează o parte din membrii societății. Drept urmare, dacă în cazul serviciilor sociale înțelese în sens larg beneficiar poate fi orice persoană, apoi în cazul serviciilor de asistență socială beneficiar poate fi doar persoana sau grupul aflate în dificultate. Pentru a omite posibilele erori conceptuale ce vor constitui obstacole în dezvoltarea identității asistenței sociale ca profesie, activitate profesională, este necesar ca termenii „asistență socială”, „servicii de asistență socială” să fie utilizați cu strictețe în această formulare.

Scopul principal al „*Standardelor globale...*” este de a reflecta idealurile, spre care ar trebui să tindă școlile de asistență socială, pentru a asigura un nivel intelectual înalt al învățământului în acest domeniu, de a spori instruirea și practica asistenților sociali la nivel global, prin intermediul dezvoltării practicilor internaționale și interregionale. Gradul de aplicabilitate al „*Standardelor globale...*” de către instituțiile de învățământ va depinde de necesitățile de dezvoltare a țărilor concrete, de asemenea, și de statutul profesiei în țara dată, care este determinat de condițiile istorice, politice, economice și de contextul sociocultural unic. Această idee trece ca un fir roșu prin întreg documentul [14,15]. Este nevoie deci de o îmbinare dialectică a universalului/generalului și particularului/singularului/localului, de recunoașterea principiului abordării concrete în asistența socială. Numai pe o asemenea cale va deveni posibil un schimb benefic de experiență, stabilirea acțiunilor comune în soluționarea problemelor sociale globale, care își păstrează în fiecare țară specificul local.

În calitate de punct de pornire în formularea standardelor este considerată **definiția internațională a asistenței sociale ca profesie**, care relatează următoarele: „*Asistența socială ca profesie promovează schimbarea*

socială, soluționarea problemelor din cadrul relațiilor umane; sprijină activizarea capacităților oamenilor către funcționarea de sine stătătoare în societate în scopul sporirii nivelului lor de bunăstare. Utilizând teoriile despre comportamentul uman și sistemele sociale, asistența socială contribuie la interacțiunea oamenilor cu mediul lor. Principiile drepturilor omului și justiției / echității sociale reprezintă fundamentul asistenței sociale” [16]. Această definiție a generat multe critici din partea reprezentanților comunităților profesionale naționale, care considerau că este foarte generală și nu reflectă contextele naționale. Totodată, este cazul să menționăm că anume deschiderea acestei definiții permite ca ea să fie adaptată la contexte locale diferite. Definiția internațională a asistenței sociale se face în cadrul principiilor etice general umane, acceptate de orice ideologie.

Învățământul și instruirea sunt abordate în „Standardele globale...” prin prisma promovării drepturilor omului, echității sociale, necesității de organizare a ajutorului oferit indivizilor, grupurilor, comunităților pentru ca să-și activeze resursele. Ținta „Standardelor globale...” o constituie formarea *competențelor profesionale*, care i-ar permite viitorului specialist să lucreze eficient, să se implice activ în soluționarea problemelor beneficiarilor. Din această perspectivă, un rol deosebit este atribuit *stagiilor de practică*, a căror calitate depinde în mare măsură de stabilirea relațiilor de parteneriat între instituțiile de învățământ și agențiile-baze de practică, de asemenea, și între utilizatorii serviciilor sociale, care vor aprecia activitățile studenților la finisarea stagiilor de practică.

„Standardele globale...” reprezintă un pas nou în perfecționarea învățământului de asistență socială și afirmarea asistenței sociale ca profesie globală, de asemenea, un răspuns specific la provocările societății contemporane, caracterizate de creșterea interdependenței țărilor și complexității problemelor cu care ele se confruntă la etapa actuală de desfășurare a proceselor de globalizare.

Internaționalizarea asistenței sociale se realizează prin diverse canale: organizații internaționale, seminare, conferințe internaționale, publicarea lucrărilor științifice și didactice în parteneriat, crearea rețelelor informaționale și de comunicație în învățământul de asistență socială, invitarea specialiștilor din țările cu experiență bogată în domeniu, stagiile de formare în instituțiile de profil din Occident, export de modele etc.

Un potențial deosebit în dezvoltarea și internaționalizarea învățământului de asistență socială îl au proiectele internaționale, orientate spre colaborarea universităților în domeniul pregătirii specialiștilor. Impactul benefic al acestor proiecte a fost resimțit și în dezvoltarea specialității Asistență Socială din cadrul Facultății de Asistență Socială (FSAS) a Universității de Stat din Moldova. Resursele acumulate de Catedra Asistență Socială pe parcursul celor 14 ani de la deschiderea specialității (1998) au fost formate cu contribuția semnificativă a proiectelor finanțate de UNICEF, TEMPUS, AUF, HESP și de alte organizații, instituții internaționale, prin intermediul cărora a fost acumulat un bogat fond de literatură de specialitate: manuale, suporturi de curs, lucrări metodice, monografii, procurate sau elaborate de autorii autohtoni; în cadrul facultății au fost deschise câteva centre (Centrul Republican de Resurse în Asistență Socială, Centrul de excelență, Centrul de învățare și predare), dotate cu mijloace tehnice performante, care au creat posibilitatea conectării rapide la schimbul informațional internațional etc. Proiectele internaționale constituie, până în prezent, o sursă importantă de susținere a mobilității internaționale a profesorilor și studenților.

Cel mai important lucru, realizat la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială prin implementarea proiectelor, ține de *renovarea programelor de învățământ în conformitate cu recomandările Procesului de la Bologna și cu cerințele pieței muncii*, iar drept urmare – crearea posibilității de formare a asistenților sociali, capabili să se adapteze la noile cerințe pe plan național și internațional. Un rol semnificativ în modernizarea curriculei l-au avut proiectele TEMPUS: „Dezvoltarea instruirii în drepturile copilului – Moldova și Serbia” (CD_JEP-52008-2006) (2006-2008), „Profesionalizarea învățământului în asistență socială” (ETF-JP-00471-2008) (2009-2011), „Programe de masterat în sănătatea publică și servicii sociale” (511303-TEMPUS-1-2010-1-UK-TEMPUS-JPCR) (2010-2013).

Prin intermediul acestor proiecte au fost deschise două specializări/opțiuni noi la nivel de licență – „Asistență socială a familiei și copilului în situație de risc”, „Asistență socială a persoanelor vârstnice” – și trei programe de masterat: „Studii ale copilăriei și drepturile copilului”, „Managementul serviciilor sociale”, „Politici sociale centrate pe familie”. Aceasta este o primă experiență în Republica Moldova, când se trece de la o abordare generală a pregătirii asistenților sociali la pregătirea specializată pe domenii. Deschiderea acestor specializări a fost făcută în baza unei analize minuțioase a necesităților Republicii Moldova, a cerințelor pieței muncii, a consecințelor globalizării.

În conformitate cu noile specializări au fost renovate esențial planurile de studii, ele fiind completate cu noi cursuri, printre care: Politici sociale din perspectivă comparată, Migrația și consecințele ei sociale, Evoluții ale proceselor demografice, Gerontologie socială, Negocierea conflictelor sociale și interetnice, Comunicare interculturală, Incluziunea socială a grupurilor minoritare, Managementul de caz, Diagnoza și soluționarea problemelor sociale, Dezvoltarea umană, Dezvoltarea comunitară, Managementul proiectelor, resurselor umane, serviciilor sociale, Protecția familiei în context național și european, Asistența socială a persoanelor vârstnice, a persoanelor discriminate, traficate, infectate HIV/SIDA, dependente de droguri etc.

Există, desigur, încă multe rezerve privind completarea curriculei cu discipline noi, precum și privind înnoirea conținuturilor disciplinelor „vechi”, care să fie orientate spre înțelegerea modului în care consecințele globalizării influențează funcționarea ființei umane și a mediului social, dezvoltarea politicilor de protecție socială și a rolului asistenților sociali în planificarea și implementarea strategiilor de schimbare socială.

Până în prezent, instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova nu dispun de un Departament de instruire continuă, instruire la distanță în asistența socială, care ar reprezenta și niște canale semnificative de conectare la realizările internaționale etc. De asemenea, nu există o asociație profesională care ar prezenta interesele asistenților sociali la nivel național și internațional.

Internaționalizarea învățământului, inclusiv a celui de asistență socială, este un proces destul de complicat, care se află sub influența culturii organizaționale a catedrei sau facultății, a politicii promovate în cadrul instituției de învățământ superior, precum și a ideologiei naționale în întregime. Oricum, este cert că un potențial mult mai mare pentru viitor îl posedă sistemele de învățământ care îmbină experiența locală cu cea mondială. Mai mult, internaționalizarea necesită în orice domeniu o abordare dialectică prin care să se stabilească un echilibru viabil între componentele naționale și cele internaționale.

Referințe:

1. Шанин Т. Социальная работа как культурный феномен современности // Русский журнал, 26.09.1997 (www.old.russ.ru/journal/inie/97-09-26/shanin.html)
2. Lyons K. Globalization and Social work: International and Local Implications // British Journal of Social Work, 2006, no.2.36, p.366.
3. Revista de Asistență Socială, 2011, nr.1, p.3.
4. Teeple G. Globalization and the Decline of Social Reform: Info The 21st Century, 2nd ed. Aurora. - Ontario: Garamond Press, 2000.
5. Mishra R. Globalization and the welfare State. - Cheltenham: Edward Elgar, 1999, p.51.
6. Harris I. and Chou Y.C. Globalization or globalisation? Community care în Taiwan and UK // European Journal of Social Work, 2001, nr.4 (2), p.161.
7. Irving Z. and Payne M. Globalization: Implications for learning and teaching // Burgess H. and Taylor I. (eds). Effective Learning and Teaching in Social Policy and Social Work. - Abingdon: Routledge Falmer, 2005, p.155.
8. Healy L. International Social Work: Professional Action in an Interdependent World. - New York and Oxford: Oxford University Press, 2001, p.154.
9. Estes R.J. Internationalizing Social Work Education // PRAXIS. Resources Social and Economic Development, 1999. <http://www.sp2.upenn.edu/~restes/praxis.html>
10. Lyons K. Globalization and Social work: International and Local Implications // British Journal of Social Work, 2006, no.2.36, p.371, 372-375.
11. Buzducea D. Sisteme moderne de asistență socială. Tendințe globale și practici locale. - Iași: Polirom, 2009, p.22-23.
12. http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_65044-3.pdf (accesat la 05.05.2012)
13. Lyons K., Manion K., Carlsen M. International Perspectives of Social Work. Global Conditions and Local Practice. - New York: Palgrave McMillan, 2006, p.4.
14. Наместникова И.В. Глобальные образовательные стандарты – новый шаг в продвижении социального образования и утверждении социальной работы как международной профессии // Вестник Московского Государственного Областного Университета. Серия „Психологические науки” (Москва), 2009, №3, с.28.
15. Global standards for the education and training of the social work profession (Vishanthie Sewpaul (IASSW Chair) and David Jones (IFSW Co-Chair)). <http://crin.org/docs/global%20standards%20for%20the%20edu.%20and%20training%20of%20social%20work%20profession.pdf>
16. www.ifsv.org/resources/definitions-of-social-work/ (accesat la 10.04.2012)

Prezentat la 18.06.2012